

DOMENIUL CETĂȚII BRAN ÎN SECOLELE XIV–XVI

de TITUS N. HAȘDEU și JENICA NOAGHIA

Construirea cetății Bran este rezultatul complexului de evenimente de la finea secolului al XIV-lea.

Răsăritul și sud-estul Europei cunosc în acest sfîrșit de secol, procesul slăbirii „Hoardei de aur”, ce va culmina cu lupta de pe Don, de la Kulicovo (1380), cind oștile conduse de cneazul Dmitri Donskoi au repurtat o strălucită și hotărtoare victorie asupra tătarilor.

Fărîmîțarea feudală a Rusiei și luptele dintre cneji au făcut să se mențină încă un timp dominația tătară, puterea mongolă se va destrâma și pe ruinele „Hoardei de aur” se ridică hanatele Cazanului, Astrahanului și al Crimeii.

În timp ce „Hoarda de aur” trăia procesul pierderii treptate a puterii, Polonia și Ungaria își consolidau poziția, fapt ce punea în primejdie independența țărilor române.

Pe măsură ce nobilimea Ungariei și a Poloniei lupta pentru cotropirea de noi teritorii, urmărind întărirea privilegiilor ei în dauna maselor de țărani, în sud se ridică o nouă mare putere, cea otomană, care avea să doboare mai tîrziu statul feudal maghiar și să dea loviturî serioase Poloniei.

După ce în 1354 pătrund în Peninsula Balcanică, în 1362 turci ocupă Adrianopol. Cu toate că sîrbii și bulgarii încearcă să stăvilească înnaintarea osmanilor, în 1393 Bulgaria centrală este prefăcută în provincie turcească. Dobrogea devine și ea posesiune otomană. Ca atare, țările române și Ungaria ajung să fie direct amenințate.

Pericolul turcesc pe de o parte și consolidarea statului feudal românesc de la sud de Carpați pe de altă parte, determină pe Ludovic de Anjou (1342–1382), regele Ungariei să ia măsuri urgente de fortificare a granițelor de sud-est ale regatului său. Aceste cetăți regale de graniță urmăreau în același timp întărirea puterii centrale, într-o vreme cînd voievozii transilvăneni, exponenți ai tendințelor centrifugale, treușeau să păstreze o situație de semiîndependență.

Ludovic I de Anjou, sprijinindu-se pe mariile orașe ale Transilvaniei : Brașov, Sibiu, Bistrița, în care vedea elementul principal de contracarare a tendințelor spre autonomia Transilvaniei, dispune ridicarea cetăților de la Tălmaciu (1370) și Bran (1377), încercînd să alcătuiască, împreună cu Severinul, cordonul de apărare a hotarului de sud-est.

Înțenția de a construi o cetate în pasul Bran există încă de la 1364, după cum rezultă dintr-un document al vremii¹.

Actul emis la 19 noiembrie 1377² de către Ludovic I dă dreptul brașovenilor să ridice un fort din piatră la Bran „cu propriile lor cheltuieli și osteneli”, după ce pădurea va fi „tăiată acolo în lung și-n lat”, iar terenul nivelaț în vederea construirii cetății.

În schimbul acestui serviciu, brașovenilor li se întăresc unele privilegii asupra celor 13 târguri din Țara Bîrsei, „precum au fost din vechime”, acordându-li-se și altele noi ca : dreptul de folosință a „cimpului numit Turcheș” și reducerea impozitului regal.

Promisiunea mutării vămii de la Rucăr la Bran se includea tot în noile privilegii acordate Brașovului. Ludovic își rezerva „totdeauna” dreptul de numire și destituire a județului, comitelui secuilor și castelanului noii cetăți, cărora le interzice să se amestece în „libertățile și obiceiurile vechi” ale supușilor din Brașov.

Indată după ridicare (înă la 1382) – conform Cronicii lui Ioan de Tîrnava, cetatea a fost înzestrată cu un domeniu, fapt despre care aflăm dintr-un act de la 1395³, cind posesiunile „cetății Bran”, Zărnești și Tohan sînt dăruite parohului Thomas de la Biserica Sfânta Maria din Brașov și fraților săi. Alte sate, componente ale domeniului, au fost trecute într-un document din 1456⁴, în care se menționează că românii „schismatici” din satele Baciu, Cernatu, Turcheș și Satulung au fost alungați și înlocuiți cu „unguri creștini”.

Celelate sate, Zizin, Purcăreni, Tirlungeni, Crizbav și Apața, apar consimilate ca posesiuni ale Branului abia în anul 1500⁵. Se pare că aceste sate ale „dreptului crăiesc de conferire și jurisdicție”⁶, nu au fost în permanentă componente ale domeniului Bran, deoarece dintr-un act din 1476⁷ rezultă că voievodul Transilvaniei cere brașovenilor să aprovizioneze cetatea, „fiind lipsită de toate posesiunile și veniturile ei”.

Organizarea și administrarea satelor domeniului cetății, ca de altfel și a satelor din întreaga Transilvanie, reflectă stratificarea socială a acesteia care se adincește pe măsura dezvoltării pieții interne, unde se puteau valorifica produsele agricole, determinând accentuarea aservirii⁸. De fapt, după 1490, situația de șerbie a țăranilor (*rusticitas, servilis, conditio*) este

¹ Arhiva Bisericii Negre, Brașov, N.F. 171, p. 296.

² Arh. st. Brașov, Colecția Privilegii, nr. 27.

³ *Ibidem*.

⁴ Szabó Károly, Székely Oklevélkár, vol. I, p. 172–173.

⁵ Arh. st. Brașov, Colecția Privilegii, nr. 267.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Arh. st. Brașov, Colecția Fronius, I, nr. 18.

⁸ T. Hașdeu, *Cetatea Bran sub stăpinirea orașului Brașov (secolele XV–XVII)*, în Culegere de studii și cercetări, Muzeul regional Brașov, vol. I, 1967.

precizată de tripartitul lui Werböczi⁹, care îl socotește „plebe” (plebs), lipsiți de toate drepturile acordate doar „poporului” (populus) din care făceau parte numai baronii și alții magnați, precum și ceilalți nobili, dar nu nenobili.

Caracterizarea lui Fr. Engels cu privire la raporturile sociale din Germania, în perioada războiului țărănesc, corespunde în mare măsură și situației din Transilvania, în prima jumătate a secolului al XVI-lea. „Şerbi — spunea Engels — erau împovărați cu noi dări și prestații, sub fel de fel de proteste și denumiri. Clăcile, dijmele, amenzile, taxele de feud, taxele de succesiune, banii pe care îi percepea feudalul sub pretext că il apără pe iobag și multe alte taxe erau mărite în mod arbitrar, în ciuda invoielilor anterioare. Dreptatea era refuzată țărănilor și constituia un obiect de trafic, iar atunci cînd cavalerul nu putea să ajungă pe altă cale la banii țărănuilui, îl băga pur și simplu la inchisoare și îl silea să se răscumpere”¹⁰.

În perioada la care se referă prezentul studiu, locuitorii satelor domeniului erau supuși la o serie de obligații față de cetate, biserică catolică și rege¹¹.

Dijma în muncă¹² constituia una din principalele obligații ale țărănilor, căreia i se alătura o nouă parte¹³ din produsele unui an.

Din actul de la 1439 reiese că „Albert, regele Ungariei, confirma drepturile și libertățile prelaților și ale nobilimii din Ungaria și dispune că românii din Transilvania să plătească dijma oilor (quinquagestima ovium) după datina lor cea veche”¹⁴, darea din porci, stupi și vinat¹⁵ completind această categorie de obligații.

Cu prilejul diferitelor sărbători, supușii cetății ca și alții iobagi de pe domeniile Transilvaniei trebuiau să dea diferite daruri în păsări, ouă etc.¹⁶.

În aceeași categorie de obligații intrau amenzile, care în partea locuitorului se numeau birșaguri¹⁷.

Darea către biserică catolică, decima, reprezenta o altă categorie de obligații iobăgești. Din noianul de documente cităm un extras dintr-un act de la 1456 „... care creștini ar trebui să-și plătească de drept decimile bisericii parohiale Sfîntul Mihai, intemeiată în numita posesiune Sin-Mihai, pe care decime acuma ați pus stăpinire voi și le-ați apropiat cetății noastre numite Bran”¹⁸.

⁹ *Istoria Românișii*, vol. II, Edit. Academiei, București, 1962, p. 556.

¹⁰ *Ibidem*, p. 558.

¹¹ T. Hașdeu, *op. cit.*, p. 140–141.

¹² Szabó Károly, *op. cit.*, vol. I, p. 172–173.

¹³ Arh. st. Brașov, *Colecția Fronius* I, nr. 125.

¹⁴ Georgius Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, vol. XI, Buda, 1344, p. 246.

¹⁵ *Ibidem*, *Colecția Fronius* I, nr. 29.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 12, 19, 25, 86.

¹⁷ Georgius Fejér, *op. cit.*, vol. XI, p. 253.

¹⁸ *Ibidem*, *Colecția Fronius* I, nr. 29.

Cea de-a treia categorie de obligații o reprezinta taxa regală, care se plătea vistieriei, cunoscută pentru satele domeniului Bran și sub denumirea de censul Sfintului Martin. În sprijinul celor arătate vin și documentele: „1446, decembrie 24. Nicolae de Vyzakna, vice voievodul Transilvaniei, scrie judeului Brașovului și districtului Bîrsa, anunțindu-i că din ordinul lui Ioan de Hunyadi, guvernatorul Țării Ungurești să trimîtă censul Sfintului Martin în mărți de argint, cintările cu cintarul regelui Bela¹⁹, primul, și cel de-al doilea „1446. octombrie 27 – Ioan de Hunyadi guvernatorul Țării Ungurești poruncește brașovenilor să plătească censul Sfintului Martin vice guvernatorului Nicolae de Vyzakna și camerarilor Eustafino și Antoizo”²⁰.

Pe lîngă iobanii supuși cetății sunt menționati și robii țigani, pe care un act din anul 1500²¹ îi amintește ca aparținând „din vechime” acestei cetăți. În stringerea dărilor și supravegherea prestării de obligații din partea supușilor, castelanii (conducătorii militari și administrativi ai cetății și domeniului acesteia) comit numeroase abuzuri înrăutățind și mai mult starea celor aserviți²².

Sporirea obligațiilor îi determină pe țărani să protesteze prin:

- nesupunerea la muncă;
- împotrivarea la plata obligațiilor;
- fuga sau mutarea de pe domeniu²³.

Pentru satele domeniului Bran sunt atestate mai frecvent două forme de împotrivire: „albele adresate autorităților și fuga de pe domeniu.

Un document din 1468²⁴ vorbește, după cum putem vedea, de o jalea a iobagilor de pe posesiunile cetății îndreptată împotriva castelanilor: „... nu permiteți ca populația și iobagii așezăți în posesiunile acestei cetăți să vineze în păduri nici să se apere pe drumuri și poteci împotriva hoților și bandiților...“ Rindurile de mai sus sunt semnate de către voievodul Transilvaniei Iohan Pongracz.

Pentru cea de-a doua formă de protest a iobagilor cunoscută în rîndul satelor domeniului Bran, amintim că Sigismund de Luxemburg dăduse un act prin care permitea „libera migrațiune” a iobagilor de pe un domeniu pe altul numai după ce au plătit terragiul (darea pămîntului) și alte dări²⁵. Un document de mult mai tîrziu, e vorba de anul 1514²⁶, consemnează

¹⁹ Ibidem, nr. 12.

²⁰ Ibidem, nr. 19.

²¹ Ibidem, Colecția Privilegiilor, nr. 264.

²² Ibidem, Colecția Fronius I, nr. 12, 19, 86.

²³ Ibidem, nr. 29 ; Colecția Satele din Țara Bîrsei, I/1, p. 16.

²⁴ Ibidem, Colecția Fronius I, nr. 29.

²⁵ D. Prodan, *Iobâgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, vol. I, Edit. Academiei, București, 1967, p. 12.

²⁶ Arh. st. Brașov, Colecția Satele din Țara Bîrsei, I/1, p. 16.

ză că numărul locuitorilor satelor domeniului la o dată anterioară anului 1498 (anul zălogirii cetăței și domeniului Bran, orașului Brașov), era de 249, iar după acest an numărul locuitorilor acelorași sate era de 156. Reducerea acestora poate fi pusă și pe seama celei de-a doua forme de protest a supușilor Branului, fuga de pe domeniu.

Brașovul favorizat de poziția²⁷ sa geografică la intersecția de drumuri spre Moldova, Tara Românească și Apus, cu drept de etapă și depozit, la care se adaugă dezvoltarea mășteșugărilor cu ateliere complexe, îl înscrivă printre marile centre economice ale vremii. Să luăm spre exemplu, doar pentru prima jumătate a secolului al XVI-lea, valoarea globală vamală a negoțului dintre Brașov, Tara Românească și Moldova care oscila între 80.000–142.000 florini aur anual, valoare care uneori ajungea la 167.000 (1503)²⁸. Numărul localităților particulare participante la acest negosiu era de 174, iar al participantilor de 1074²⁹.

Branul, cetate regală reprezintă o frină în calea vehiculării produselor de către brașoveni intrările vama incasată aici se vărsa în vîsterea statului.

Stăpinirea asupra Branului ar fi însemnat în afara incasării taxei vamale și stăpinirea domeniului acestuia.

Profitind de secătuirea vîstieriei regale și slăbirea puterii centrale de la finea secolului al XV-lea, Brașovul intră în stăpinirea cetății și domeniului Bran (1498)³⁰ pentru un termen de 10 ani, urmând să fie stăpinul definitiv al acesteia abia în anul 1651³¹.

În secolul al XVI-lea, domeniul feudal se bazează și pe o producție proprie. Acest lucru a dus în ultima analiză la o creștere a prestațiilor în muncă.

Procesul de transformare funcțională s-a petrecut alături de schimbări menite să adapteze vechea lui structură.

În cadrul domeniului cu cetate, alături de cetate, care e nu numai punct de apărare și de sprijin militar sau loc de refugiu în timp de primejdie, ci și centru de stăpinire, de strîngere a prestațiilor și loc de rezervă pentru asemenea timpuri, se ridică în importanță curtea economică de alături³².

Castelanul era în primul rînd conducătorul militar al cetății, apoi administratorul domeniului și judecător suprem al acestuia.

Branului, care era subordonat orașului Brașov, își numea anual doi castelani și doi vicecastelani. A existat totuși o excepție, castelanul român Gheorghe Olah sau George Românul, care a fost ales pe timp de 10 ani.

Erau numiți cîte doi pentru a putea fi găsit întotdeauna unul dintre ei (castelani) sau pentru a sta în cetate permanent (vicecastelani). Castelaniii nu primeau salarii, doar gratificații și li se plăteau deplasările la cetate sau pe domeniu.

²⁷ T. Hașdeu, op. cit., p. 137.

²⁸ Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (secolele XIV–XVI)*, Edit. științifică, București, 1965, p. 46.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Arh. st. Brașov, *Colecția Privilegii*, nr. 261.

³¹ *Approbatae et Compilatae Constitutiones*, Cluj, 1815, pars, VI, tit. LXXXIII, art. 1.

³² D. Prodan, op. cit., p. 492.

Vicecastelanii sau pircălabii erau cei care administrau cetatea și domeniul acesteia.

Ei conduceau o serie de lucrări, cum ar fi reparații de timplărie, zidărie, fierărie, sobe „cu cahle lustruite”, ferestre (discuri de sticla în ramă metalică) etc.³³, sau de altă natură, ca: pictarea în 1512 a bisericii din cetate de către Dominic³⁴, executarea a patru blazoane în sala mare și două orologii solare în curte de către Gregorius la 1535³⁵, vopsirea și revopsirea blazoanelor de pe uși³⁶, precum și slujbele din biserică cetății ș.a.m.d.³⁷. Toate aceste operații erau plătite în raport cu valoarea lucrării.

Pircălabii aveau grijă și de înzestrarea cetății cu mobilier³⁸, alte obiecte, inclusiv necesariile pentru bucătărie³⁹, alimente, arme⁴⁰. Dăm mai jos o listă sumară privind inventarul cetății:

- castroane mari de cositor
- castroane mici de cositor
- ceaune mari și mici
- frigări
- piulită
- sfeșnic de aramă
- lighean de spălat
- pat de puf
- perini
- plapumă⁴¹
- 2 cai
- o trăsură
- butoaie cu vin vechi
- slănină
- făină
- 12 arcuri
- 18 puști cu furci
- 18 puști mici
- un tun mic
- 38 lănci de vinătoare
- butoișe cu plumb⁴².

Din cele enumerate ne putem da seama de similitudini între inventarele marilor castele nobiliare și cel de la Bran, lucru ce poate fi explicat și prin vizitele deosebite de aici. De exemplu, în 1574 călătorul francez

³³ Arh. st. Brașov, Socoteli alodiale Brașov, III/2, p. 377, 378, 380.

³⁴ Ibidem, III/5, p. 352.

³⁵ Ibidem, III/2, p. 377.

³⁶ Ibidem, III/6, p. 181.

³⁷ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, vol. II, p. 52.

³⁸ Arh. st. Brașov, Socoteli alodiale Brașov, III/6, p. 82.

³⁹ Ibidem, III/4, p. 73.

⁴⁰ Ibidem, III/15, p. 359.

⁴¹ Ibidem, III/4, p. 73.

⁴² Ibidem, III/15, p. 359.

Pierre Lescalopier – student al Universității din Padova – trece și pe la Bran, în drumul său spre Alba-Iulia⁴³. În 1599, Pătrașcu Vodă este oaspete în cetate⁴⁴. Cu prilejul venirii soției lui Mihai Viteazul la Bran, în 9 iulie 1600, pircălabul Hannes Conrad a pus doi pescari care au prins 207 păstrăvi⁴⁵.

De fapt, la Bran se construise un vivarium pentru care s-au cumpărat plase și șpinci de pescuit. În rezervor se ținea pește pentru consumul personalului și al oaspeților⁴⁶.

Pircălabii mai aveau în grija și moara de malț de la poalele cetății, despre care vorbește un document de la 1460⁴⁷, precum și joagărul (pri-ma știre o avem de la 1504)⁴⁸.

Pe lîngă acestea vicecastelanii mai administrau și :

- venitul morilor (toate morile din comunele libere erau obligate să plătească cetății o taxă)
- venitul din băutura vindută în cetate
- venitul rezultat din vama cetății (ladula casteri)
- venitul din birșagurile aplicate de juzii din Brașov și district
- venitul din dijma șilor
- venitul sării de la Feldioara
- venitul rezultat din taxa țiganilor din district
- venitul din dijma satelor domeniului
- venitul din semănarea și vinzarea inului
- venitul din dijma stupilor de pe domeniu
- venitul din dijma porcilor
- venitul din censul satelor domeniului
- venitul din taxa vigesimatorilor⁴⁹.

Pe domeniul Branului apar chiar vinzări de fructe. În 1543, din grădina casei regești din Sâcele s-a vindut de la 1 florin 40 de aspri, în 1540 din fructele grădinii din Turcheș în valoare de 1 florin⁵⁰.

Atribuitele judecătoreschi ale pircălabilor se refereau la registrul cadastral pe care îl țineau la înregistrarea transferului de proprietate, la încasarea taxelor de răscumpărare: a pămîntului arabil, a stinilor, a munteilor, taxelor de moștenire, goștinilor, birșagurilor etc.⁵¹.

Pentru serviciile făcute, vicecastelanii erau salariați cu 17 florini anual, salariu mult mai scăzut față de cele de pe domeniile nobiliare, deo-

⁴³ Paul Cernovodeanu, *Călătoria lui Pierre Lescalopier în Tara Românească și Transilvania*, în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. IV, 1960, p. 444, 445.

⁴⁴ Arh. st. Brașov, Socoteli alădiale Brașov III, 7, p. 186.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 252.

⁴⁶ D. Prodan, op. cit., p. 361.

⁴⁷ Arh. st. Brașov, Colecția Fronius I, nr. 30.

⁴⁸ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, vol. I, p. 82, 92.

⁴⁹ T. Hașdeu, op. cit., p. 139.

⁵⁰ D. Prodan, op. cit., p. 492.

⁵¹ Arh. st. Brașov, Socoteli alădiale Brașov, Pachet acte nr. 154, p. 1, 63, 89, 115, 153.

reco și sarcinile administrative erau mai puțin numeroase. Nu exista o economie alodială⁵².

Alături de cei doi vicecastelani, în personalul cetății mai figura și un administrator (procurator), care se ocupa mai mult cu probleme domeniiale. Era și el salarizat angajat prin contract temporar, de obicei pe un an. La intrarea în funcție punea și el un jurămînt, prima domeniul cu inventar, precum și o serie de alte instrucțiuni.

Restul personalului se compunea din șapte–doisprezece trabanți – famuli portares – (soldați cu retribuție fixă, trimestrială), două străji, slujitori, o bucătăreasă, pivnicer, vizitui și baci (cetatea poseda o turmă de oi). Pe lîngă retribuția bânească, acest personal primea uniforme (trabaniți, străjile și slujitorii), îmbrăcămintă și încălțăminte⁵³ restul personalului.

Vorbind despre obligațiile feudale în secolul al XVI-lea, trebuie să amintim că ponderea cădea asupra dijmei în produse și mai apoi în bani. Dezvoltarea pieții interne, unde se puteau valorifica produsele agricole, determină sporirea aservirii, deci, a obligațiilor târânești.

După războiul târânesc de la 1514–1515 se ajunge la 52 zile pe an rentă în muncă, dijma în natură sau în bani sporește în legătură cu rezerva seniorială.

Referindu-ne la obligațiile iobăgești de pe domeniul cetății Bran menționăm că dijma în natură se situa pe primul loc în prima jumătate a secolului al XVI-lea, pentru ca în cea de-a doua parte a veacului să-i ia locul cea în bani.

Vechilor obligați li se alătură altele noi :

- dijma din fin și ovăz ;
- dijma mieilor ;
- dijma de la livezi ;
- dijma inului și a semințelor de in ;
- dijma de la scinduri.

De exemplu :

GHIMBAV

1538 – joi după Apostolul Bartolomei
– dijma finului . . . . .

30 aspri⁵⁴.

GHIMBAV

1538 – joi după Apostolul Bartolomei
– dijma ovăzului . . . . . 2 florini 16 aspri⁵⁵.
– dijma mieilor (castelanii din Bran incasează :)

⁵² D. Predan, op. cit., p. 503.

⁵³ Arh. st. Brașov, Socoteli alodiale Brașov III/4, p. 51, 291, 352, 460.

⁵⁴ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, vol. I, p. 93–94.

⁵⁵ Arh. st. Brașov, Socoteli alodiale Brașov, III/3, p. 6.

1505		7 florini 25 aspri ⁵⁶
1550		42 aspri ⁵⁷
1538		8 florini 3 aspri ⁵⁸

— dijma inului și a semințelor de în (oastelanii încasează) :

1504, 21 mai	10 florini	
5 iunie	4 florini 25 aspri	
29 iunie	48½ aspri	
29 iunie	28 aspri	
cele șapte sate	40 aspri	
Total	16 florini 41 și o doime aspri ⁵⁹	
1505 (oastelanii încasează)	10 florini și 7 aspri	
(oastelanii încasează)	1 florin și 25 aspri ⁶⁰	
1530 — dijma inului	30 florini	
dijma din sămîntă de în	4 florini și 25 aspri ⁶¹	
1538 — dijma inului	5 florini ⁶²	
1550 — dijma din soinduri ⁶³ .		

Decima, darea plătită bisericii catolice, se extinde și asupra altor produse cum ar fi : în, mei, etc.⁶⁴.

Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, așa cum se vede din registrul de venituri și cheltuieli al cetății, nona și decima, încep să fie percepute în bani.

La multiplele contribuții ale iobagilor se adaugă un număr sporit de obligații față de stat. Dacă în secolele anterioare țărănilor aserviți cetății plăteau pentru stat doar taxa regală⁶⁵, în veacul al XVI-lea pe lîngă aceasta apar capitația, pe cap de familie⁶⁶, darea pe curte⁶⁷ și casă⁶⁸ precum și numeroase așa numite „ajutoare”⁶⁹.

Un act din 1535 arată că pentru anul respectiv s-a fixat o taxă de 1 florin de fiecare bărbat⁷⁰, iar acte din 1504, 1540, 1555 vorbesc de așa-numite „ajutoare”, pe care iobagii domeniului sunt obligați să le achite odată cu capitația. Uneori „ajutoarele” sunt dublate sau chiar triplate. Pentru ilustrarea celor de mai sus, dăm următoarea listă :

⁵⁶ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, vol. I, p. 94–95.

⁵⁷ Arh. st. Brașov, Socoteli alodiale Brașov, III/4, p. 131–135.

⁵⁸ Ibidem, III/3, p. 4.

⁵⁹ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, vol. I, p. 86.

⁶⁰ Ibidem, p. 94–95.

⁶¹ Arh. st. Brașov, Socoteli alodiale Brașov, III/4, p. 131–135.

⁶² Ibidem, III/3, p. 6.

⁶³ Ibidem, III/4, p. 131–135.

⁶⁴ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, vol. I, p. 82–92.

⁶⁵ Arh. st. Brașov, Colecția Fronius I, nr. 12, 19, 25, 86; Socoteli alodiale Brașov, III/3, p. 7, 22, 285, V/11, p. 293.

⁶⁶ Ibidem, Socoteli alodiale Brașov III/3, p. 22, 699.

⁶⁷ Ibidem, III/9, p. 9.

⁶⁸ Ibidem, V/10, p. 103.

⁶⁹ Ibidem, III/3, p. 61, 109, 376, 457 ; III/5, p. 56, 74 ; V/11, p. 313.

⁷⁰ T. Hașdeu, op. cit., p. 141.

1557 – Satulung	– Impozit ordinar	61 fl. 49	aspri
	– Ajutorul dintii	31 fl. 46	aspri
	– Ajutorul de mai tirziu	31 fl. 46	aspri
– Cernatu	– Impozit ordinar	30 fl. 20	aspri
	– Ajutorul dintii	15 fl. 41 $\frac{1}{2}$	aspri
	– Ajutorul ulterior	15 fl. 41 $\frac{1}{2}$	aspri
– Turcheș	– Impozit ordinar	41 fl. 45 $\frac{1}{2}$	aspri
	– Totalul impozitului dintii	21 fl. 3	aspri
	– Totalul ajutorului ulterior	20 fl. 41	aspri
– Baciu	– Totalul impozitului regulat	17 fl. 16	aspri
	– Totalul celor două ajutoare	18 fl. 33	aspri
– Tărlungeni	– Totalul impozitului ordinar	20 fl. 10	aspri
	– Totalul celor două ajutoare	19 fl. 42	aspri
– Zizin	– Totalul impozitului ordinar	15 fl. 33	aspri
	– Totalul celor două ajutoare	15 fl. 21	aspri
– Purcăreni	– Impozit ordinar	15 fl. 33	aspri
	– Totalul celor două ajutoare	15 fl. 21	aspri
– Apața	– Totalul impozitului ordinar	49 fl. 22	aspri
	– Totalul primului ajutor	23 fl. 35	aspri
	– Totalul ajutorului ulterior	24 fl. 19	aspri
– Crizbav	– Total impozit ordinar	39 fl. 39 $\frac{1}{2}$	aspri
	– Totalul impozitului dintii	19 fl. 31	aspri
	– Total ajutor ulterior	20 fl. 11	aspri ⁷¹

Afirmarea noastră este ilustrată și de următoarea situație a evoluției censului pe sate :

1538

Georgii, Martini,	taxa Stipendum, census thurcicus sau imperatoris
-------------------	---

Satulung	60 fl. 42	aspri	62 fl.	
Turcheș	38 fl.		41 fl. 37	aspri
Sinmihai	23 fl. 20 $\frac{1}{2}$	aspri	25 fl. 48	aspri
Tărlungeni	20 fl. 18	aspri	20 fl. 18	aspri
Purcăreni	15 fl. 34	aspri	16 fl. 34	aspri
Zizin	12 fl. 37	aspri	12 fl. 24	aspri
Baciu	13 fl. 22	aspri	12 fl. 43	aspri
Crizbav	35 fl. 18	aspri	34 fl. 49	aspri
Apața	44 fl. 02	aspri	43 fl. 44	aspri ⁷²
Total	263 fl. 43 $\frac{1}{2}$	aspri	270 fl. 07	aspri

⁷¹ Arh. st. Brașov, Socoteli alodiale Brașov, III/5, p. 56, 74, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 76, 68, 69, 71, 72, 74.

⁷² Ibidem, III 3, p. 22.

1539

Georgii, Martini			Stipendium
Satulung	62 fl.	30	aspri
Turcheș	38 fl.	34	aspri
Sinmihai	26 fl.	4	aspri
Tirlungeni	19 fl.	41	aspri
Purcăreni	15. fl		
Zizin	12 fl.	42	aspri
Baciu	14 fl.	1/2	aspri
Crizbav	36 fl.	34	aspri
Apața	45 fl.	38	aspri
Total	271 fl.	23 $\frac{1}{2}$	aspri ⁷³
			136 fl. 41 $\frac{1}{2}$ aspri

1540

Georgii, Martini			Stipendium
Satulung	31 fl.	11 $\frac{1}{2}$	aspri
Sinmihai	13 fl.	21 $\frac{1}{2}$	aspri
Tirlungeni	9 fl.	42	aspri
Purcăreni	7 fl.	25	aspri
Zizin	6 fl.	21	aspri
Baciu	7 fl.	18	aspri
Crizbav	18 fl.	19 $\frac{1}{2}$	aspri
Turcheș	19 fl.	24	aspri
Apața	23 fl.	30	aspri

1541

Georgii, Martini			Stipendium
Satulung	29 fl.	10	aspri
Sinmihai	12 fl.	41 $\frac{1}{2}$	aspri
Purcăreni	7 fl.	20	aspri
Zizin	6 fl.	15	aspri
Baciu	7 fl.	20 $\frac{1}{2}$	aspri
Turcheș	19 fl.	12	aspri
Crizbav			
Apața			

⁷³ Ibidem, III/3, p. 61.⁷⁴ Ibidem, III/3, p. 109.⁷⁵ Ibidem, I/1/3, p. 150, 167.

1542

Georgii Martini

Stipendium

Baciu	7 fl. 22½ aspri	7 fl. 22½ aspri	7 fl. 17	aspri
Turcheș	18 fl. 19½ aspri	18 fl. 24½ aspri	17 fl. 45	aspri
Sinmihai	12 fl. 24½ aspri	12 fl. 24½ aspri	12 fl. 24	aspri
Satulung	29 fl. 14 aspri	29 fl. 14 aspri	29 fl. 1	aspri
Tirlungeni	9 fl. 19 aspri	9 fl. 19 aspri	9 fl. 18	aspri
Zizin	6 fl. 15 aspri	6 fl. 15 aspri	6 fl. 15	aspri
Purcăreni	7 fl. 35 aspri	7 fl. 35 aspri	7 fl. 40½ aspri	
Cnizbav	17 fl. 28½ aspri	17 fl. 28 aspri	16 fl. 18½ aspri	
Apața	22 fl. 42½ aspri	22 fl. 42½ aspri	21 fl. 10	aspri ⁷⁶

O listă a contribuabililor referitoare numai la cens, precum și cuantumul acestuia pe sate, vine să întărească datele de mai sus :

1514

TIRLUNGENI

Lista locuitorilor contribuabili din cele nouă posesiuni ale castelului Bran :

Parmy Balindt	dedit asp. 25 dedit 25
Kosta Ianwsth	dedit asp. 25 dedit 25
Schanta Laslo	dedit asp. 25 dedit 25
Lorens Balasch	dedit asp. 25 dedit 25
Balindt Wayda	dedit asp. 25 dedit 25
Laczko Mikloss	dedit asp. 25 dedit 25
Walach Ianusah	dedit asp. 25 dedit 25
Magich Lorens	
Tamasch	dedit asp. 25 dedit 25
Mate Lucas Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Borse Ystwann	dedit asp. 25 dedit 25
Iorg Palno	dedit asp. 25 defuncta
Lagado Janwsch	dedit asp. 25 dedit 25
Torck Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Kmnckwl Istwan	dedit asp. 25 dedit 25
Peto Andreasach	dedit asp. 25 dedit 25
Andarko Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Magich Antal	dedit asp. 25 dedit 25

⁷⁶ Ibidem, III/3, p. 215.

Andarko Benedec	dedit asp. 25 dedit 25
Czekel Tamasch	dedit asp. 25 dedit 25
Borza Andreasch solnog	dedit asp. 25 dedit 25
Summa facit fl. 17 duorum censum ⁷⁷ .	

1514

Czarnatt Andreasch	dedit asp. 25 dedit 25
Dalnacky Balinndt	dedit asp. 25 dedit 25
Erdeli Ianwsch	dedit asp. 20 dedit 20
Mihal Polgar	dedit asp. 25 dedit 25
Dalnacky Demetter	dedit asp. 25 dedit 25
Zoss Andreasch	dedit asp. 25 dedit 25
Pol Polgar	dedit asp. 25 dedit 25
Celemen defunatus	
Koacz Pal	defunctus
Barla Lucas	dedit asp. 25 dedit 25
Bartha Andreasch	dedit asp. 25 dedit 25
Czekel Pal	dedit asp. 25 dedit 25
Dorothea Vidna	dedit asp. 16 dedit 16
Tatto Iorg	dedit asp. 20 dedit 25
Petto Ianwsch	dedit asp. 25 dedit 25
Petto Czyrwsch	dedit asp. – dedit 25
Ystvann Solnog	dedit asp. – dedit –

Summa facit fl. 13 asp. 12⁷⁸.

1514

ZIZIN

Segedi Mihai	dedit asp. 25 dedit 20
Nagich Mete Ianwss	dedit asp. 25 dedit 25
Simonno Vidna	dedit asp. 20 defuncta
Sohyno Ianwssno Vidna	dedit asp. 25 dedit 25
Weres Miclosch	dedit asp. 25 dedit 25
Pays Crestel	dedit asp. 25 dedit 25
Nagich Mațe	dedit asp. 20 dedit 20
Wak Vlycscz	dedit asp. 20 defunctus

⁷⁷ Ibidem, Colecția: Săteli din Țara Birsei, I/1, p. 3.

⁷⁸ Ibidem, p. 3.

Zasz Jacob
 Paysz Czirmysch
 Weresch Peter
 Tamasch Solnog
 Paysz Emri
 Segedi Palno

Summa fl. 10 asp. 18⁷⁹.

dedit asp. 25 dedit 20
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. — dedit —
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. — dedit —

1514

BACIU

Oswaldt
 Rwday Ystvann
 Mihalno Widna
 Pangaracz Ianwsch
 Dienesch Peter
 Barta Pal
 Rwday Pal
 Emereno
 Torch Ystwann
 Dienesch Ystwann
 Dienesch Nicolasch Solnog

Summa facit fl. 8 asp. 38⁸⁰.

dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. 23 dedit 25
 dedit asp. 22 dedit 20
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. — defuncta
 dedit asp. — dedit 23
 dedit asp. — dedit —

1514

TURCHEŞ

Wig Iorg
 Schosz Antal
 Byro Iorg
 Zackalosch Ianwsch
 Borcza Ystwann
 Kysch Marton
 Borcza Lorenycz
 Tomasch Koacz
 Kwrischno Peter
 Adam Ianwsch

dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. 25 dedit —
 dedit asp. 25 dedit 25
 dedit asp. 12 dedit 13

⁷⁹ Ibidem, p. 4.

⁸⁰ Ibidem, p. 4.

Sackalasch Andreasch	dedit asp. 15 dedit 20
Lacko Balasch	dedit asp. 25 dedit 25
Kysch Laslo Tamasch	dedit asp. 25 dedit 25
Kysch Iacob	dedit asp. 25 dedit 25
Domunkisch Peter	dedit asp. 25 dedit 25
Iorgko	dedit asp. 25 dedit 25
Pal Miklosch	dedit asp. 20 dedit 20
Boreza Peter	dedit asp. 25 dedit 25
Kayattar Andreas	dedit asp. 22 dedit 25
Laczco	dedit asp. 25 dedit 25
Kayttar Simon	dedit asp. 25 dedit 14
Tal Ianwch	dedit asp. 25 dedit 25
Szekel Mate	dedit asp. 20 dedit 15
Oswaldt Ianwsch	dedit asp. 25 dedit 25
Tot Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Sackalasch Iacob	dedit asp. 25 dedit 25
Filbart Ystvann	dedit asp. 25 dedit 25
Bodin Yanusch	dedit asp. 25 dedit 25
Adam Gergel	dedit asp. 25 dedit 25
Byro Ystvann	dedit asp. 25 dedit 25
Iagisch Ystvann	dedit asp. 25 dedit —
Laczko Peter	dedit asp. 25 dedit 25
Kysch Andreasch	dedit asp. 25 dedit 25
Fekete Mihal	dedit asp. 20 dedit 18
Twmes Antal Salnogch	
Zeckel Iorg dufunctus	
Kuyttar Simono defunata	
Borcsa Lorenz defunatus	
Schosz Antal	

Summa facit fl. 30 asp. 41⁸¹.

1514

CERNATU

Diack Banedick	dedit asp. 25 dedit 25
Iacob Salonogch	dedit asp. 25 dedit 25
Bony Istwann	dedit asp. 25 dedit 25

⁸¹ *Ibidem*, p. 6–7.

Barlabasch	dedit asp. 25 dedit 25
Legedwsch Ystwann	dedit asp. 25 dedit —
Kysch Mihal Peter	dedit asp. 25 dedit 25
Torczy Iannisch Salnogch	dedit asp. — dedit —
Kerekesch Bartalwsch	dedit asp. 25 dedit 25
Kysch Pal	dedit asp. 25 dedit 25
Torczy Lorens	dedit asp. 25 dedit 25
Karandasch Ystvanin	dedit asp. 25 dedit 25
Laslo Iacob	dedit asp. 25 dedit 25
Kerekesch Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Zasz Pal	dedit asp. 25 dedit 25
Czirmysz Balasz	dedit asp. 25 dedit 25
Kothana Andreasch	dedit asp. 25 dedit 25
Zasz Peter	dedit asp. 25 dedit 25
Mihalno	dedit asp. 25 dedit 25
Zalkay Mate	dedit asp. 25 dedit 25
Czrmysch Lorens	dedit asp. 17 dedit 20
Ferens Iacob	dedit asp. 25 dedit 25
Gwasch Lwaczno	dedit asp. 25 dedit 25
Zasz Bartalwsch	dedit asp. 25 dedit 25
Gengel Koacz	dedit asp. 22 dedit —
Wayda Peter	dedit asp. 20 dedit 20
Byrtalan	dedit asp. 25 dedit 25
Zaczway Marton	dedit asp. 25 dedit 25

Summa fl. 24 asp. 148².

1514

SATULUNG

Sent Pali Benedict	dedit asp. 25 dedit 20
Paszar Ianwsch	dedit asp. 17 dedit 20
Fodor Andreasch	defunctus
Iorg Tamasch	dedit asp. — dedit 25
Nagisch Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Demien	dedit asp. 25 dedit 25
Peter Solnagch	dedit asp. 25 dedit 25
Schiki Simon	dedit asp. 25 dedit 25

³² Ibidem, p. 7–8.

Bwkyo Iacob	dedit asp. 25 dedit 25
Yliesch	dedit asp. 20 dedit 20
Koacz Peter	dedit asp. — dedit 25
Zasch Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Kysch Lucacz Benedick	dedit asp. 19 dedit 25
Simon Salnagch Mate	dedit asp. 25 dedit —
Kokwschy Gergel	dedit asp. 8 dedit 10
Wayda Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Wayda Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Forisz Balindt	dedit asp. 20 defunctus
Czego Gergel	dedit asp. 25 dedit 20
Warga Iorg	dedit asp. 20 dedit 25
Kxsch Lwcacz	dedit asp. 25 dedit 16
Pop Peter	dedit asp. 19 dedit 16
Weresch Andreasch	dedit asp. 20 dedit 20
Palcko	dedit asp. 25 dedit 25
Twmesch Ianwsch	dedit asp. 25 dedit 25
Czekel Mate	dedit asp. 25 dedit 25
Henser Lucacz	dedit asp. 25 dedit 25
Payor Yorg	dedit asp. 8 dedit 10
Yrcko Marton defunctus	Henser Ionwsch dedit 25
Albirt	dedit asp. 19 dedit 18
Gwbasch Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Weresch Mtiasz	dedit asp. 25 dedit 20
Kysch Laslo Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Baltizar	dedit asp. 16 dedit 15
Czyl Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Miklosch defunctus	
Teysch Iorg defunctus	Tamasch dedit 18
Iancko	dedit asp. 25 dedit 20
Schicka Tamasch	dedit asp. 25 dedit 12
Lenardt Peter	dedit asp. — dedit 25
Kepe Pall	dedit asp. 25 dedit 25
Lenardt Balindt	dedit asp. 25 dedit 25
Czyl Antal	dedit asp. 15 dedit —
Goczman Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Koacz Pal	dedit asp. 25 dedit 25
Leonardt Iorg	dedit asp. 25 dedit —
Lenardt Gergel	dedit asp. 25 dedit 25

Szasz Marton	dedit asp. 25 dedit 25
Schicka Iorg	dedit asp. 25 dedit 20
Nagisch Balindt	dedit asp. 20 dedit 18
Lenhardt Benedict salnogch	
Summa fl. 39 asp. 19 ⁸³ .	

1514**CRIZBAV**

Tot Mate	dedit asp. 25 dedit 25
Vorban Ianwsch	dedit asp. 8 dedit 25
Schanta Celeman	dedit asp. 18 dedit 25
Egedt Mate defunctus	
Kenecze Mate	
Czekel Pal	
Bogosch Marton	dedit asp. 12 dedit 20
Backo Mate	dedit asp. 25 dedit 25
Koacz Gergel	dedit asp. 18 dedit 10
Walach Peter	dedit asp. 21 dedit 20
Nagich Benedich	dedit asp. 25 dedit 25
Marton Emri	dedit asp. 24 dedit 25
Nagich Balasch Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Zackal Miklosch	dedit asp. 25 dedit 25
Patack Gergel	dedit asp. 25 dedit 23
Cristoff Andreasch	dedit asp. 25 dedit 20
Kysch Temasch	dedit asp. 25 dedit 12
Zeckel Ystvann	dedit asp. 25 dedit 12
Fabian Micklos defunctus	
Zaweyz Antal	dedit asp. 25 dedit 25
Ystvann	dedit asp. 8 defunctus
Tot Yancko	dedit asp. 16 dedit 10
Fabian	dedit asp. 12 dedit 25
Domwnkusch Matiasch	dedit asp. 16 dedit 18
Dienesch Albert	dedit asp. 25 dedit 25
Goczman Ianwsch solnag	
Peter Tomasch	dedit asp. 25 dedit –
Kysch Marton	dedit asp. 25 dedit 13

⁸³ Ibidem, p. 9–11.

Weresch Marton	dedit asp. 25 dedit 25
Bwkwr Tamasch	dedit asp. 25 dedit 21
Bogosch Gergel	dedit asp. 25 dedit 20
Marton Balindt	dedit asp. 12 dedit 25
Bwkwr Antal	dedit asp. 20 dedit 25
Egedt Balindt	dedit asp. 25 dedit 25
Beckene Ystvann	dedit asp. 25 dedit —
Kysch Andreasch	dedit asp. 20 dedit 25
Czwpportosch defunctus	Ianusch Andreasch 10
Dobboly Marton defunctus	

Summ fl. 25 asp. 19⁸⁴.

1514

APATA

Weckasch Pal	dedit asp. 25 dedit 25
Schicked Peter	dedit asp. 25 dedit 25
Nagick Mihal Lorens	dedit asp. 25 dedit 25
Polgar Iorg	dedit asp. 25 dedit 25
Polger Mihalno	dedit asp. 25 dedit 25
Weresch Pal	dedit asp. 25 dedit 25
Sebestien	dedit asp. 25 dedit 25
Schanta Kelemen	dedit asp. 25 dedit 25
Fabiann	dedit asp. 25 dedit 25
Shicket Tamasch	dedit asp. 25 dedit 25
Shicket Kelemen	Salonagisch
Ygeto Lorens	dedit asp. 25 dedit 25
Nagich Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Lucas Tamasch	dedit asp. 25 dedit 25
Mokwsch Ianwsch	dedit asp. 25 dedit 25
Weresch Ianwsch	dedit asp. 20 dedit 20
Weresch Balindt	dedit asp. 24 dedit 25
Nemesch Mihal	dedit asp. 25 dedit 25
Sel Marton	dedit asp. 25 dedit 25
Polgar Ambrosz	dedit asp. 10 dedit 22
Ygeto Ystvann	dedit asp. 25 dedit 25
Bohoncz Mielsch	dedit asp. 25 dedit 25

⁸⁴ Ibidem, p. 12–14.

Polgar Yliesch	dedit asp. 25 dedit 25
Sebestien Andreas	dedit asp. 25 dedit 25
Polgor Iacob	dedit asp. 25 dedit 25
Portasch Iorg	dedit asp. 20 dedit 25
Palsy Sigmondt	dedit asp. 25 dedit 25
Kerekesch Balasoch	dedit asp. 25 dedit 25
Urbann Pal	dedit asp. 25 dedit 25
Andarcko	dedit asp. 25 dedit 25
Ianczo Kerestel	dedit asp. 21 dedit 22
Summa fl. 28 asp. 29 ⁸⁵ .	

Înșiruirea de date este și rezultatul conscrierii celor șapte sate săcelene care fac parte din domeniul Branului, mențiune despre care aflăm dintr-un act de la 22 iunie 1533, cind se cer voievodului Transilvaniei 200 florini necesari acestei conscrieri (în prezent nu dispunem de conscrierea propriu-zisă) care s-ar alătura urbariilor cunoscute și discutate de către D. Prodan⁸⁶.

După 1541, iobagii domeniului au trebuit să plătească și birul turcesc (haraciul) deoarece Transilvania și Banatul au devenit principat autonom sub suzeranitate turcească. Spre exemplu în 1579 contribuția domeniului Bran la plata haraciului se ridică la 200 florini aur⁸⁷.

Situației din ce în ce mai grele, iobagii domeniului îi răspund prin nesupunere la muncă, refuzul de a-și achita obligațiile ce le erau fixate, fuga de pe domeniu, revolta pină în pragul răscoalei cum a fost cea din 1514–1515, din timpul războiului tărănesc condus de Gh. Doja.

În 1514 iobagii domeniului Bran refuză să-și achite obligațiile și să lupte împotriva răsculațiilor.

Ne dăm seama de amplitudinea acestei revolte dintr-o scrisoare adresată de către Vladislav II Jagello din 1515, voievodului Transilvaniei Ioan Zápolya unde se spune: „Din această mare nesupunere a lor puțin a lipsit de a se ivi în insăși orașul nostru Brașov și Tara Birsei o răscoală în podorul de rind”⁸⁸.

Autoritățile brașovene nu au luat măsuri împotriva răzvrătișilor de teamă ca mișcarea să nu ia proporții. Aserviții satelor domeniului se revoltă din nou în 1515, refuzând să-și achite dările față de orașul Brașov, vîstieria regală și prestarea serviciului militar⁸⁹.

⁸⁵ Ibidem, p. 15–16.

⁸⁶ D. Prodan, op. cit., vol. II, p. 1–859.

⁸⁷ Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, vol. I, p. 82–92.

⁸⁸ Die Rechtslage des ehemaligen Törzburger Dominiums, an. XII, 1882.

⁸⁹ Ibidem.

Cu acest prilej regele cere voievodului Transilvaniei să sprijine conducerea orașului Brașov, pentru – spune el – „...a-i potoli și înfrină cum vor crede de cuviință”⁹⁰.

Mișcarea țărănilor de pe domeniul a fost înfrintă, luindu-se măsuri de pedepsire.

Sărăcimea din Transilvania va ataca din nou edificiul feudal, ceva mai tîrziu, condusă de Horia, Cloșca și Crișan.

Analizind situația de pe domeniul Bran în secolele XIV–XVI, ne putem da lesne seama că aceasta se integrează evoluției generale a Transilvaniei, cu toate că nu aveam de-a face cu un fief seniorial, ci doar cu domeniul unei cetăți regale de graniță.

Că și pe domeniile mari ale Transilvaniei, are loc, în perioada la care ne referim, trecerea de la veniturile din prestații prelungite, în producție proprie. Se ajunge la economie proprie, care aduce schimbări și în ceea ce privește raporturile feudale, fiind însoțite de șerbie și munca servilă.

Fenomenul este caracteristic la râsărit de Elba și a fost precizat de către Engels.

Produsele agricole se valorifică din ce în ce mai mult, pe piața internă și externă. Aceasta fiind un atribut al dinamicii evoluției domeniului în general.

Pentru cel al Branului, subliniem un aspect deosebit, că domeniul vinde peste graniță doar cantități mici. Branul nici nu are o producție agricolă proprie, vinde din dijme și din veniturile morilor.

Schimbările despre care am amintit mai sus, aduc și transformări de structură. E vorba în primul rînd de faptul că, pe lîngă personalul militar, apare acum și un aparat economic, care sporește pe măsură ce se dezvoltă noua economie domenală. Acest lucru s-a observat și pe domeniul Branului, bineînțeles de proporții reduse față de marile domenii.

În procesul acesta de transformare accentul cădea deci pe producția proprie.

Vorbind despre rolul domeniului, trebuie să concluDEM că acesta joacă un rol important prin totalul veniturilor sale în produse. „Producția proprie de marfă a domeniului e departe de a se putea compara încă cu producția de marfă țărănească sau producția pusă în vinzare, de voie sau de nevoie, de țărănițe sau tîrgoveți”⁹¹.

O notă aparte a domeniului Bran față de celelalte domenii din Transilvania, o constituie economia bănească pe care o face Brașovul, stăpinul în final al domeniului, arendind sau dînd în dijmă pentru cultura inului, nu atât proprietăților supuși, ci mai ales satelor libere din district.

Cele arătate mai sus converg spre faptul că în Transilvania au existat încercări ale raporturilor capitaliste privind munca pe pămîntul alodial.

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ D. Prodan, op. cit., p. 586.

DAS TÖRZBURGER DOMINIUM IM XIV.–XVI. JAHRHUNDERT

(ZUSAMMENFASSUNG)

In dieser Arbeit wird die Situation des Törzburger Dominiums im Vergleich zu anderen Domänen des XIV.–XVI. Jahrhunderts dargestellt.

Die Törzburg wurde infolge des den Kronstädtern im Jahre 1377 zugesprochenen Privilegiums errichtet und mit einer Domäne versehen, die aus den sieben Niederlassungen der Siebendorfer bestand: Satlung, Cernatu, Turcheş, Baciu, Tirlungeni, Zizin und Purcăreni. Dazu kamen noch die beiden Gemeinden Crizbav und Apaşa.

Die Arbeit besteht aus zwei unterschiedlichen Teilen. Der erste bezieht sich auf die Entwicklung des Dominiums bis zu seiner Unterjochung seitens der Stadt Kronstadt (1498); der zweite beschäftigt sich mit dem XVI. Jahrhundert.

Es wird die Lage der Einwohner der zum Dominium gehörenden Dörfer und ihrer Verpflichtungen aufgezeigt, die Struktur der Gemeinden und ihre Organisierung, sowie die Protestformen der Törzburger Unterjochten.

Obwohl die Törzburg bei ihrer Errichtung militärischen Charakter aufwies, verlieh ihr die Versorgung durch ein Dominium und dessen ständige Entwicklung selbstverständlich immer mehr das Attribut eines Schlosses, einer Lehnsherrschaft.

Die Untersuchungen betreffend die Entwicklung des Dominiums während der oben erwähnten Jahrhunderte, führten zur Erkenntnis, dass dieses im XVI. Jahrhundert nach einer eigenen Herstellung materieller Güter strebte. Nebst militärischer Belegschaft taucht nun auch ein Wirtschaftsapparat auf.

Bezüglich des Törzburger Dominiums muss auf die Geldgewinne hingewiesen werden, die Kronstadt als Beherrcher des Dominiums erzielte, indem es beispielsweise den Leinbau den freien Dörfern des Distrikts verpachtete.

Auf Grund des Dargebotenen kann gesagt werden, dass es im Siebenbürgen des XVI. Jahrhunderts Anfänge kapitalistischer Verhältnisse, was die Arbeit auf dem Grund des Feudalherrn betraf, gab.